

12.8.2021

Organisering av expertteam vid enheter med heldygnsomsorg inom omsorgen om personer med utvecklingsstörning

Enligt Finlands grundlag hör bland annat rätten till liv, personlig frihet och integritet, rörelsefrihet och egendomsskydd till de grundläggande fri- och rättigheterna. Alla har rätt till de grundläggande fri- och rättigheterna oberoende av funktionsnedsättning, sjukdom eller ålder. Om de grundläggande fri- och rättigheterna måste begränsas, ska detta grunda sig på lag. År 2016 föreskrevs om självbestämmanderätten och begränsningar för personer med utvecklingsstörning i lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (nedan specialomsorgslagen).

Enligt 42 § i specialomsorgslagen ska man när specialomsorger ges beakta personernas önskemål, åsikter, intressen och individuella behov. Välbefinnandet, hälsan och tryggheten hos personer som ges specialomsorger ska upprätthållas och främjas. Syftet med lagen är att stödja och främja självbestämmanderätten och förutsättningarna att klara sig på egen hand för personer som får specialomsorger (RP 96/2015 rd).

Enligt Valviras utredningar som gäller genomförandet av specialomsorgslagen samt tillsynsobservationer har det funnits brister i organisationen, sammansättningen, rollen och uppgifterna som gäller expertteamet i anknytning till specialomsorgslagen.

Enligt 42 b § i specialomsorgslagen är det utöver allmänna och särskilda förutsättningar en förutsättning för användning av begränsningsåtgärder dessutom att serviceboenden med heldygnsomsorg och/eller institutioner har tillräcklig sakkunskap inom medicin, psykologi och socialt arbete för att genomföra och följa krävande vård och omsorg. I expertteamet i fråga ska det åtminstone finnas en läkare, en psykolog och en socialarbetare. Dessutom kan det i teamet utöver ovannämnda finnas övriga yrkesutbildade inom social- och hälsovården.

Expertteamet ska känna klienterna och enhetens verksamhet

Verksamhetsenheten behöver inte ha ett expertteam som egen arbetskraft, anställda experter, utan experterna kan vara tillgängliga till exempel med stöd av avtal om köpta tjänster eller som ett på förhand utsett expertteam som är gemensamt för flera enheter (RP 96/2015 rd). Det viktiga är att expertteamet fungerar som ett team och faktiskt känner enheten, dess verksamhet och klienter på ett sätt som gör att teamet kan tillhandahålla den experthjälp som behövs. Expertteamets sammansättning är inte tillräcklig om en klient har tillgång till en personlig läkare vid en hälsocentral som service inom primärvården och å andra sidan till exempel till psykologtjänster inom specialiserad sjukvård och en socialarbetare inom kommunens socialvård. Expertteamet ska vara en grupp som tillsätts separat och som sköter den uppgift som föreskrivits för teamet i lag. Medlemmarna i gruppen ska vara medvetna om att det är fråga om ett expertteam och inte om experter som inte har någon koppling till varandra. Experterna i teamet ska inte hela tiden bytas ut.

Expertteamet ska vara tillgängligt för personalen vid behov. Teamet ska inte endast vara ett konsulterande team, utan det ska planerligt och regelbundet följa upp och bedöma användningen av begränsningsåtgärder, i verkligheten delta i planeringen av åtgärder för förebyggande av begränsningsåtgärder och för att hitta andra metoder än metoder avsedda för begränsning. Enligt motiveringarna (RP 96/2015 rd) för 41 b § 2 mom. i specialomsorgslagen ska den nämnda sakkunskapen utnyttjas i synnerhet när de uppgifter som avses i 42 a §

2 mom. skrivs in i personens service- och vårdplan, användningen av begränsningsåtgärder övervägs för första gången och den tillämpade begränsningsåtgärden bedöms på det sätt som anges i 42 e § (bedömning av användningen av begränsningsåtgärder och minskad användning av begränsningsåtgärder) och 42 j § 1 mom. (tillhandahållande av hälso- och sjukvård). Medlemmarna i expertteamet ska inte ansvara för att fatta beslut om begränsningsåtgärder.

Verksamhetsenheten ska i sin plan för egenkontroll som en del av stöd för självbestämmanderätt och användning av begränsningsåtgärder klart anteckna hur expertteamet vid verksamhetsenheten är verksamt och vilka experter som hör till teamet. Det är även bra att i planen för egenkontroll konkret nämna hur expertteamet i praktiken är tillgängligt för personalen.

Serviceproducenten ansvarar för att organisera expertteam

Serviceproducenten ansvarar för att anskaffa ett expertteam. Serviceproducenten ska genom egenkontroll se till att den genomför tjänsten enligt gällande lagstiftning. Enligt 5 § i lagen om privat socialservice svarar varje serviceproducent för att den samlade servicen som ordnas för en klient uppfyller de krav som ställs på den. Verksamhetsenhetens ansvariga person ansvarar för att tjänsterna motsvarar klienternas individuella behov och att gällande lagstiftning följs. De ansvariga personerna måste känna till lagstiftningen inom sin egen bransch.

Kommunen ansvarar för att de tjänster kommunen anordnar är ändamålsenliga

Kommunen ansvarar för att anordna socialvård och ska se till att klienternas servicebehov tillgodoses. Kommunen ansvarar för att invånarna i kommunen enligt individuella behov har tillgång till de tjänster inom socialvården som fastställts genom lag. Kommunen ska även övervaka serviceproduktionen både i sina egna verksamhetsenheter och i de privata producenternas enheter som kommunen köper tjänster från eller som tillhandahåller tjänster inom kommunens område. Kommunen är ansvarig för att klientens vård och omsorg alltid och i alla situationer kan genomföras i enlighet med gällande lagstiftning. Som ansvarig för anordnande och tillsyn ska kommunen säkerställa att det vid verksamhetsenheter där begränsningsåtgärder vidtas finns ett lagenligt expertteam som stöd för verkställande av krävande vård och omsorg, och att bestämmelserna i specialomsorgslagen beaktas även i övrigt inom verksamheten.

Utredning och förverkligande av självbestämmanderätt i boende- och institutionstjänster inom omsorg om personer med utvecklingsstörning 2019

Tillämpliga bestämmelser

Grundlagen (731/1999) 6–7 §, 9–10 §, 15 §

Lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) 4 §, 6 §, 8–9 §

Socialvårdslagen (1301/2014) 22–21 §, 30 §, 33 §

Lagen om privat socialservice (922/2011) 4–6 §, 14 §

Lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977) 42–42 b §, 42 d §

Mer information:

Sari Vuorilampi, överinspektör, tfn 0295 209 316

Mari Saramaa, överinspektör, tfn 0295 209 342

Sändlista:

Kommunernas registratorskontor (kommunernas registratorskontor ska sända det här anvisningsbrevet till de tjänstemän som ansvarar för service för personer med utvecklingsstörning, till de organ som ansvarar för socialvården samt dem som ansvarar för serviceboende med heldygnsomsorg)

Privata serviceproducenter av socialtjänster (som ska sända det här anvisningsbrevet till de ansvariga personerna vid verksamhetsenheterna)

Regionförvaltningsverken